
Lewartowskiego Józefa

Dzielnice: Śródmieście

Osiedla: Muranów

Atrybuty: Nazwy pamiątkowe Od polskich postaci historycznych

Rok utworzenia nazwy: 1958

Opis

Józef Lewartowski wł. Aron Finkelstein (1895-1942) - polityk komunistyczny, działacz społeczny, inicjator żydowskiego ruchu oporu. Pochodził z Bielska Podlaskiego, gdzie zakończył edukację na drugiej klasie gimnazjum. Później pracował jako urzędnik w kantorze a w czasie I wojny światowej pracował przy budowie dróg. W Warszawie znalazł się w 1921 roku i tu wstąpił w szeregi organizacji "Poalej Syjon", angażując się w działalność Żydowskiej Spółdzielni Wydawniczej "Życie". Był inicjatorem połączenia się z Komunistyczną Partią polski i właśnie z jej ramienia stworzył Centralne Biuro Żydowskie. Terenem jego partyjnego działania był Muranów, gdzie przewodniczył Komitetowi Dzielnicowemu partii. Po przewrocie majowym 1926 roku został aresztowany i skazany na trzy lata bezwzględного więzienia. Opuściwszy jego mury prawie natychmiast wyjechał do Moskwy, zostając tam pracownikiem Polsko-Nadbałtyckiego Sekretariatu Krajowej Międzynarodówki Komunistycznej. W Polsce znalazł się po trzech latach i niemal natychmiast został aresztowany za organizację strajków w zakładach przemysłowych. Tym razem skazany na dwanaście lat więzienia, wyszedł na wolność - tak jak i wszyscy inni więźniowie - 1 IX 1939 roku. Przez kilka tygodni brał udział w obronie Warszawy, jednak po kapitulacji miasta przedostał się na wschód i zamieszkał w Białymstoku. Swoją rodzinę ewakuował do ZSRR, sam jednak w 1941 roku wrócił do Warszawy, gdzie dość szybko został zmuszony do zamieszkania w getcie. Tam został jednym z organizatorów PPR a w III 1942 roku wraz z Mordechajem Anielewiczem stworzył Blok Antyfaszystowski, przygotowującą się do zbrojnego powstania. Za swoją działalność poszukiwany przez gestapo, został złapany i 25 VIII zastrzelony być może podczas próby ucieczki.

Upamiętnienia:

ul. Bohaterów Getta róg ul. Lewartowskiego - dwujęzyczny obelisk na Trakcie Pamięci, Męczeństwa i Walki Żydów 1940-1943.

ul. Ogrodowa 10/26 - granitowa tablica na froncie budynku w którym mieszkał w latach 1941-1942 (odsłonięcie - 19 IV 1958 roku).

Jego nazwisko od wielu lat znajduje się na listach patronów do dekomunizacji.

Ciekawostki

Powstała w 1873 pod nazwą ul. Wołyńska, ponieważ przebiegała obok tzw. Koszar Wołyńskich. Wytoczono pod zabudowę 26 działek i od 1874 zaczęto wznosić tu budynki i do 1883 powstało tu 10 domów. Najstarsze były nr 6 i 8 budowane przez Muklanowicza i nr 5 z 1874-5 budowany przez Marcelego Plebińskiego. W 1875-6 powstała tu pod nr 24 pierwsza kamienica wg proj. Wacława Hirszla, zaraz potem kamienica nr 18 wg proj. Franciszka Braumana. W 1878-9 powstały kamienice nr 1 (kier. Zygmunt Twarowski), 4 (kier. Ludwik Kwiatkowski) i 23 (kier. Jan Kwiatkowski). Do 1911 powstały jeszcze kamienice pod nr 2, 7, 9, 11, 13, 17, 21 (w 1912-3 dobudowano poprzeczną oficynę dla Sadowskiej), 22, 25, 27. Do wybuchu wojny mieszkała tu głównie żydowska biedota.

Stan historyczny:

W kamienicach mieściły się następujące zakłady:

Nr 2: Sklep z galanterią skórzaną S. Janowicza.

Kawiarnia i piekarnia Hersza Szajna.

Nr 3: Zakład stolarski Icka Katza.

Nr 6: Zakład jubilerski Z. Majchemesa.

Nr 7: Piekarnia H. Edelszteina i piekarnia S. Gimrowicza i S-ki.

Nr 8: Piekarnia D. Jagodzińskiego.

Nr 9: Piekarnia D. Szapiro.

Nr 12: Wytwórnia nici M. Baumgarta.

Nr 17: Odlewnia metali S. Frydmana.

Nr 19: Piekarnia W. Dajchesa.

Zakład fryzjerski M. Rozensztoka.

Nr 21: Piekarnia R. Gwiazdy.

Introligatornia J. Holanda.

Nr 22: Piekarnia B. Brajzblata.

Nr 25: Sklep z galanterią skórzaną J. Borońskiego i drugi sklep B. Mińskiego.

Wytwórnia nici L. Wajsgrosa.

Pierwsze budynki spłonęły w 1939, były to kamienice 11 i 13 oraz drewniaki. Resztę zabudowy zrównano z ziemią po powstaniu w getcie w 1943. W czasie odbudowy powojennej w 1958 uczczono J.L., nadając ulicy jego imię i przedłużając ją nieco między Stawki a Zamenhoffa.

Stan obecny:

Nr 1: Blok mieszkalny osiedla Muranów. Powstał w 1956-69 wg proj. Wacława Eytnera, Tadeusza Mrówczyńskiego, Tadeusza Perzyńskiego i Stanisława Rymaszewskiego.

Nr 2: Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi Nr 32 im. Małego Powstańca. Powstała w 1956.

Nr 3: Garaże.

Nr 4: Blok mieszkalny osiedla Muranów. Powstał w 1956-69 wg proj. Wacława Eytnera, Tadeusza Mrówczyńskiego, Tadeusza Perzyńskiego i Stanisława Rymaszewskiego.

Nr 5: Blok mieszkalny osiedla Muranów. Powstał w 1956-69 wg proj. Wacława Eytnera, Tadeusza Mrówczyńskiego, Tadeusza Perzyńskiego i Stanisława Rymaszewskiego. Mieści się tu również Urząd Pocztowy nr 47, otwarty w październiku 1958, na obchody 400-lecia poczty Polskiej.

Nr 6: Biurowiec. 7-piętrowy budynek z 8 000 m² powierzchni biurowej. Biura wyposażone są m.in.

w: klimatyzację, system okablowania strukturalnego oraz wykładzinę. Mieszczą się tu biura BMB Promotions, Amplico Life, Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, DNB Nord Financial Service

Nr 9: Blok mieszkalny osiedla Muranów. Powstał w 1956-69 wg proj. Waława Eytnera, Tadeusza Mrówczyńskiego, Tadeusza Perzyńskiego i Stanisława Rymaszewskiego.

Nr 10: Blok mieszkalny osiedla Muranów. Powstał w 1956-69 wg proj. Waława Eytnera, Tadeusza Mrówczyńskiego, Tadeusza Perzyńskiego i Stanisława Rymaszewskiego.

Nr 12: Blok mieszkalny osiedla Muranów. Powstał w 1956-69 wg proj. Waława Eytnera, Tadeusza Mrówczyńskiego, Tadeusza Perzyńskiego i Stanisława Rymaszewskiego.

Nr 14\16: Garaże.

Nr 17: Warszawska Wyższa Szkoła Informatyki. Założona w 2000, w budynku z lat 60 wg proj. Waława Eytnera, Tadeusza Mrówczyńskiego, Tadeusza Perzyńskiego i Stanisława Rymaszewskiego.

Nr 17a: Blok mieszkalny osiedla Muranów. Powstał w 1956-69 wg proj. Waława Eytnera, Tadeusza Mrówczyńskiego, Tadeusza Perzyńskiego i Stanisława Rymaszewskiego.

Nr 18: Blok mieszkalny osiedla Muranów. Powstał w 1956-69 wg proj. Waława Eytnera, Tadeusza Mrówczyńskiego, Tadeusza Perzyńskiego i Stanisława Rymaszewskiego.

Nr 20: Garaże.

Nr 22: Blok mieszkalny osiedla Muranów. Powstał w 1956-69 wg proj. Waława Eytnera, Tadeusza Mrówczyńskiego, Tadeusza Perzyńskiego i Stanisława Rymaszewskiego.

Nr 24: Garaże.

Data nadania nazwy: 1958.01.14
